

LIFE BIOBEST

JUHTIDES EUROOPA PARIMATE BIOJÄÄTMETE RINGLUSSEVÖTU-
PRAKTIKATE LAIENEMIST

Kokkuvõte

D5.4 Põhjalik juhend tõhusaks biojäätmete käitlemiseks Euroopa Liidus

WP5: Biojäätmete poliitika ja regulatiivsed soovitused

T5.2: Põhjalik juhend Euroopa Liidule



Kaasrahastanud
Euroopa Liit

MAI 2025
Avalik raport

Rahastatud Euroopa Liidu poolt. Väljendatud seisukohad ja arvamused on siiski ainult autori(te) omad ega kajasta tingimata Euroopa Liidu ega CINEA-EC seisukohti. Ei Euroopa Liit ega toetuse andja ei vastuta nende eest.

Autoriõigus © 2023 BIOBEST.

Käesoleva väljaande koopiaid – ka selle väljavõtteid – võib teha ainult viidates kirjastajale.

Tõlge eesti keelde: Zero Waste Estonia SA

Dokumendi viitamine: Jourdan, M. & Favoino, E. (2025). *LIFE BIOBEST D5.4 Põhjalik juhend Euroopa Liidule. Kokkuvõte.*
Tekstisisene viitamine: (Jourdan & Favoino, 2025)



Sisukord

1	Biojäätmete käitlemine ELis: praegused tulemused ja väljakutsed	3
2	Raporti kokkuvõte	4
3	Järeldused	6
4	Viited	8

1 Biojäätmete käitlemine ELis: praegused tulemused ja väljakutsed

Aasta pärast seda, kui jõustus ELi nõue biojäätmete eraldi kogumiseks (§ 22 jäätmete raamdirektiivis), on vaid mõned ELi piirkonnad ja liikmesriigid suutnud koguda ja ringlusse võtta nii kõrge kvaliteediga kui ka piisavalt suure koguse biojäätmekoguse. Paljudes piirkondades on biojäätmete käitlemine endiselt lapsekingades. Hoolimata arvukatest ELi poliitilistest suunistest on biojäätmekogumiseks endiselt alakaasutatud ressursid ringlussevõtuks. Eriti köögijäätmed moodustavad keskmiselt vaid 29% eraldi kogutud biojäätmetest ning ainult 26% kogu ELis tekkivatest köögijäätmetest kogutakse edukalt. Optimeeritud kogumissüsteemide rakendamisel saaks neid koguda kuni 51 miljonit tonni, mis tähendab, et praegu kogumata ligi 35 miljonit tonni aastas (Favoio, Giavini, 2024).

Füüsilised saasteained, eriti plast, kujutavad endast olulist probleemi. Plastide esinemine biojäätmekogumises mõjutab lõppsaaduse kvaliteeti, suurendab sobimatute jääkide osakaalu ja tõstab üldisi töötlemiskulusid. Võõraste kõrge või madal tase on sageli seotud kogumissüsteemi tüübiga – ükselt-uksele kogumine annab tavaliselt kõrgeima kvaliteediga eraldi kogutud materjali. Seetõttu peaks poliitika eesmärk olema tagada nii suurim võimalik biojäätmekogus kui ka parim kvaliteet, mida paljudes ELi riikides rakendatud edulood tõendavad.

Euroopa Komisjon peab seetõttu looma stiimuleid, mis toetavad biojäätmekogumise tõhusat käitlemist, sealhulgas eraldi kogumissüsteemide ja sellele järgnevat ringlussevõttu kompostimistehastes või anaeroobse käärutamise rajatistes. See vähendaks sõltuvust ladestamisest ja põletamisest ning suurendaks kvaliteetse komposti ja digestaatide tootmist ja kasutamist.

See on äärmiselt oluline, sest praegu on 60–70% Euroopa muldadest klassifitseeritud ebaterveks ning peaaegu pooled neist kannatavad orgaanilise aine vähesuse või erosiooni all, mis vähendab nende võimet säilitada toitaineid ja vett (European Commission, Joint Research Centre, 2023). Samuti rõhutatakse üha enam biojäätmekogumise nõuetekohase ja tõhusa käitlemise rolli metaaniheidete vähendamisel prügilatest ja süsiniku sidumisel, aidates seeläbi leevendada kliimamuutuste mõjusid.

Et saavutada 2035. aasta ringlussevõtu ja korduskasutuseks ettevalmistamise eesmärgid, peab biojäätmekogumise panus ringlussevõtu määra suhtes tõusma praegusest 17%-lt (eraldi kogutud biojäätmekogumise kogumise olmejäätmete hulga suhtes) 35%-ni (ECN data report, 2022). Kuid piisavate juhiste, õiguslikult siduvate tulemusnäitajate, biojäätmekogumise ja olmejäätmete vahelise kulukonkurentsi puudumise ning tulemuslikkuse tõhusa seireta võib ELi biojäätmekogumise nõue viia vaid madala tõhususega süsteemide rakendamiseni.

Biojäätmekogumise tõhus haldamine selle täieliku potentsiaali saavutamiseks nõuab koordineeritud poliitikameetmeid kõigil valitsemistasanditel ja võtmesektorites – sealhulgas, kuid mitte ainult, põllumajanduses, mulla majandamises, elurikkuse kaitses, tööstusheidete vähendamises ja muidugi jäätmesektoris. Mõned hästi määratletud ja sihipärased parandused olemasolevates poliitikates võivad märkimisväärselt kiirendada

edusamme kliimaeesmärkide suunas ning toetada ELi ringmajanduse ja mulla tervise eesmärke. See on LIFE BIOBEST projekti ja sellega seotud algatuste põhisonum, tuginedes kogutud teadmistele ja parimatele praktikatele..

2 Raporti kokkuvõte

Tuginedes [LIFE BIOBEST D5.2 poliitikasoovituste kokkuvõttes](#) esitatud regulatiivsele raamistikule ja süsteemsetele takistustele ning neljale LIFE BIOBEST juhenddokumendile, mille eesmärk on võimaldada biojäätmete ringlussevõttu kvaliteetseks kompostiks ja digestaadiks kogu ELis, pakub [LIFE BIOBEST D5.4 põhjalik juhend Euroopa Liidule](#) võtmetähtsusega poliitikasoovitusi Euroopa poliitikakujundajatele. Nende eesmärk on vähendada lõhet praeguste praktikate ja potentsiaalsete kogumismäärade vahel, arvestades asjaolu, et praegu kogutakse ELis eraldi vaid 26% köögijäätmetest.

Käesolev dokument on põhjalikuma aruande kokkuvõte, mis sisaldab üksikasjalikke soovitusi, jaotatuna kolmeks omavahel seotud osaks (vt joonist järgmisel lehel), millest igaüks käsitleb erinevat biojäätmete käitlemise etappi:

- **Osa 3.1 – Tõhusate biojäätmete eraldi kogumise ja ringlussevõtu mudelite edendamine** keskendub selgete eesmärkide ja täiendavate majanduslike instrumentide kehtestamisele, mis soodustavad tõhusate ja majanduslikult tasuvate süsteemide rakendamist.
- **Osa 3.2 – Komposti ja digestaadi usaldusväärsuse ja uute turgude edendamine ja tugevdamine** tõstab esile peamised meetmed, mis toetavad kvaliteetse komposti ja digestaadi tootmist, turustamist ja kasutamist põllumajanduses, haljastuses ning kasvusubstraatide tööstuses. Tarbijate usalduse suurendamise kaudu on eesmärk ergutada nõudlust looma nii avalikku kui ka erasektorit, parandades seeläbi motivatsiooni biojäätmete nõuetekohaseks kogumiseks ja töötlemiseks.
- **Osa 3.3 – Biojäätmete regulatsioonide tõhus seire ja jõustamine** rõhutab vajadust järjepidevate andmete ja järelevalve- ning aruandluskohustuste ühtlustamise järele liikmesriikides, et kõrvaldada praegused vastuolud kohaliku, piirkondliku ja riikliku tasandi vahel. Tagades andmete kättesaadavuse, võrreldavuse ja täpsuse, saavad poliitikakujundajad paremini hinnata edusamme jäätme-eesmärkide saavutamisel ning tuvastada valdkonnad, kus on vaja täiendavaid parendusi. Tõhustatud seire kogu biojäätmete käitlemise protsessi ulatuses aitaks ühtlasi tagada lõppsaaduse kvaliteedi ning maksimeerida komposti ja digestaadi rakendamise kasu mulla tervisele ja viljakusele.

Dokument on valideeritud 21 sidusrühma poolt, kes esindavad 13 organisatsiooni üle Euroopa, ning see sobib tegevuskavaks ELi poliitikakujundajatele, kes soovivad parandada biojäätmete käitlemist.

Täienduseks juhendmaterjalidele on LIFE BIOBEST projekt koostanud ka poliitikasoovituste [video](#), mis esitab peamised ettepanekud ja meetmed kaasahaaraval ning arusaadaval

viisil. Video on varustatud subtiitritega üheteistkümnes ELi keeles. Täiendava teabe leiate LIFE BIOBEST juhenditest ja aruannetest.

Allolev joonis võtab kokku poliitikasoovitused, mis LIFE BIOBEST projekti käigus välja toodi kui kõige olulisemad sammud biojätmete käitlemise parandamiseks ELis.

Poliitikasoovitused ELi õigusraamistiku tugevdamiseks tõhusa biojäätmete käitlemise eesmärgil

■ Kehtestada õiguslikult siduvad eesmärgid iga-aastase biojäätmete koguse osas, mis leitakse segaolmejäätmetest

■ Kehtestada õiguslikult siduvad eesmärgid kvaliteedi tagamiseks biojäätmetele, mis sisenevad ringlussevõtuprotsessi, määrates kindlaks vastuvõetavate füüsiliste võõraste piirväärtused

■ Kehtestada õiguslikult siduvad eesmärgid tekkiva segaolmejäätmete koguse ülemmäära osas elaniku kohta (mis kaudselt parandab biojäätmete kogumist)

Biojäätmete käitlemise kulukonkurentsivõime suurendamine

- Vähendada jäätmete ladestamise ja põletamise atraktiivsust ELi liikmesriikides järgmiste meetmete kaudu:**
 - Strateegilised ladestamis- ja põletusmaksud prügilatele ja jäätmepõletustehastetele
 - Kõrgemad väravamaksud prügilates ja põletustehastes, mis hõlmavad kõiki kulusid ja välismõjusid
 - Tagasimakse süsteem, mis on seotud prügilate/põletustehase maksuga (maksufond)
 - Muutuvad väravamaksud biojäätmetele, sõltuvalt nende kvaliteedist ja töötlemisviisist
 - Jäätmete eeltöötamise kohustuse rangem jõustamine vastavalt prügiladirektiivile 1999/31/EÜ
- Välistada rahastus jäätmehierarhia madalaimale tasemele jäävatele tegevustele ja suunata vahendid kõrgematele tasanditele järgmiste sammude kaudu:**
 - ELi kulutuspoliitika rangem seire ja läbipaistvuse suurendamine
 - ELi fondide eraldamine, mis oleks vastavuses kolme õiguslikult siduva eesmärgiga
 - Rahastamismenetluste ühtlustamine ja lihtsustamine kõigis liikmesriikides, et toetada jäätmehierarhia kõrgemaid tasemeid
- Soodustada maksa-jäätmete-kaalu-pealt (Pay-As-You-Throw) ja/või säästa-kui-viskad-vähem (Save-As-You-Throw) süsteemide rakendamist, et motiveerida jäätmete vähendamist ja biojäätmete eraldi kogumist.**
- Tagada, et jäätmekäitlusteenuste eest makstavad tasud kataksid teenuse täieliku maksumuse**
- Lõimida jäätmepõletus täielikult ELi heitkogustega kauplemise süsteemi (ETS) alates 2028. aastast**

Usaldusväärsete turgude arendamine komposti ja digestaadi jaoks

- Tunnustada kvaliteetset komposti ja digestaati selgesõnaliselt kui olulisi komponente nullaseire direktiivis järgmiste meetmete kaudu:**
 - Eelistada kvaliteedikontrollitud komposti ja digestaadi kasutamist mulla tervise ja süsiniku sidumise sertifitseerimismeetodites
 - Kohustuslikud kestlikud mulla majandamise praktikad
- Tunnustada ja toetada biojäätmetest saadud orgaaniliste väetiste ja mulla parandajate kesket rolli süsiniku sidumise praktikates ning mineraalväetiste asendamisel järgmiste põhiliste õigusaktide raames: süsiniku eemaldamise sertifitseerimise raamistikus, tulevases ringmajanduse seaduses, ühises põllumajanduspoliitikas ja ELi looduse taastamise määruses**
- Edendada maaelu arengukavade kasutuselevõttu, et luua toetussüsteemid põllumeestele, kes kasutavad orgaanilisi väetisi mulla parandamiseks ja süsiniku sidumiseks, eelistades kõrgekvaliteedilist komposti**
- Lahendada ja läbi vaadata väetisetoodete määruks sisalduvad viited loomsete kõrvalsaaduste määruksle, mis praegu takistavad biojäätmete ringlussevõtutehaste tegevust kohalikul tasandil**
- Luua ja edendada ELi-ülest kvaliteeditagamise süsteemi komposti ja digestaadi jaoks, näiteks European Compost Network'i (ECN) edendatava mudeli eeskujul**

Tagada kehtivate ELi biojäätmete regulatsioonide tõhus seire ja jõustamine liikmesriikides

- Kehtestada õiguslikult siduv nõue, mille kohaselt kohalikud omavalitsused ja töötlemisrajatised peavad koguma ja esitama biojäätmete käitlemise andmeid igal aastal, tagades, et need andmed koondatakse ja edastatakse piirkondlikele ja riiklikele asutustele**
- Ühtlustada aruandlusnõuded eraldi kogutud ja ringlusse võetud biojäätmete osas järgmiste meetmete kaudu:**
 - Õiguslik kohustus koos segaolmejäätmete koostise analüüsi meetodika ja sageduse määramisega
 - Laiendatud aruandlusnõuded, mis hõlmavad võõraste seiret eraldi kogutud biojäätmes
 - Tulemusnäitajate (KPI-de) määramine ja lisamine liikmesriikide aruandluskoostistes se, eelistades neid, mis toetavad biojäätmete eesmärkide rakendamist ja võõraste seiret eraldi kogutud biojäätmes

3 Järeldused

Eespool kirjeldatud poliitikasoovitused ja -vahendid võivad, kui neid rakendatakse tõhusalt, märkimisväärselt parandada biojäätmete käitlemist ja töötlemist kogu ELis ning avaldada positiivset mõju ka teistele valdkondadeülestele poliitikavaldkondadele.

On ülioluline, et neid meetmeid seataks Euroopa Komisjoni seadusandlikus raamistikus prioriteediks – kas uute sätete vastuvõtmise või olemasolevate muutmise ja ajakohastamise kaudu.

LIFE BIOBEST projekt on põhjaliku ülevaate põhjal kehtivatest ELi poliitikatest ja õigusaktidest – mis hõlmavad sätteid või mõjusid biojäätmete käitlemisele, sealhulgas kogumisele, töötlemisele ning komposti ja digestaadi kasutamisele – välja toonud järgmised valdkonnad, kus on vaja tegutseda (vt allolevat tabelit).

Poliitika/õigusakt	Vajalikud tegevused
Jäätmete raamdirektiiv	Võtta vastu õiguslikult siduvad eesmärgid biojäätmete vähendamiseks segaolmejäätmetes
	Võtta vastu õiguslikult siduvad eesmärgid biojäätmete kvaliteedi osas (määratletuna füüsiliste võõraste, nt plastiosakeste esinemise alusel), mida kompostimis- ja anaeroobse kääritamise rajatised võivad vastu võtta
	Kehtestada „segaolmejäätmete ülemmäär“
	Julgustada või kohustada liikmesriike kehtestama finants- ja stiimulisüsteeme, mis muudavad segaolmejäätmete käitlemise kallimaks (kehtestades lisatasusid ja makse omavalitsustele, kes ei saavuta seatud eesmärgid) ning biojäätmete eraldi käitlemise kuluefektiivsemaks (pakkudes toetusi või maksusoodustusi omavalitsustele, kes saavutavad ja ületavad eesmärgid)
	Kohustada, et jäätmemaksud ja -tasud kataksid täielikult jäätmekäitluse kulud (s.t hõlmaksid kõiki jäätmete kogumise, veo ja töötlemise kulusid ning lisategevusi, nagu teavitustöö ja seire) ning rakendataks muutuvtasusid (nt PAYT – maksa-jäätmete-kaalu-pealt, SAYT – säästa-kui-viskad-vähem või muud variandid), mis põhinevad kasutaja osalusel ja tekkinud segaolmejäätmete kogusel
	Tugevdada ja ühtlustada liikmesriikide aruandluskohustusi biojäätmete käitlemise kohta, hõlmates muu hulgas segaolmejäätmete koostise analüüsi, et hinnata biojäätmete osakaalu neis, biojäätmete koostise analüüsi, et hinnata füüsiliste võõraste taset, ning asjakohaste tulemusnäitajate (KPI-de) kogumit
	Kehtestada või kohustada kohalikke omavalitsusi ja töötlemisrajatisi koguma ja esitama biojäätmete käitlemise andmeid igal aastal ning edastama need vastavatele kohalikele, piirkondlikele ja riiklikele ametiasutustele

Poliitika/õigusakt	Vajalikud tegevused
Prügiladirektiiv	Tagada rangem kontroll segaolmejäätmete eeltötluse kohustuse täitmise üle ning määratleda vastavalt prügilatesse vastuvõetavate jäätmete piirväärtused
Jätkusuutliku rahastamise taksonoomia ja rahastamis-programmid	Tugevdada "ei kahjusta oluliselt" põhimõtet ning vältida rahastust rajatistele, mis tegelevad segaolmejäätmete töötlemise või kõrvaldamisega
Heitmekogustega kauplemise süsteem	Kinnitada põletamise täielik kaasamine heitmekogustega kauplemise süsteemi (ETS).
Mullaseire direktiiv	Kehtestada kestlikud mulla majandamise praktikad, mis põhinevad mulla parandajate kasutamisel, ning seada prioriteediks kvaliteedikontrollitud komposti ja digestaadi kasutamine
Süsiniku sidumise ja ühise põllumajandus-poliitika sertifitseerimisraamistik	Tunnustada ja toetada mulla parandajate ning orgaaniliste väetiste kesket rolli süsiniku sidumise ja kestliku põllumajanduse praktikates
Looduse taastamise määrus	Toetada biojäätmetest ringlussevõetud materjalide kasutamist taastuvatest allikatest valmistatud kasvusubstraatide tootmisel, et turba kaevandamise vähendamisega kaitsta turbasoid
Maaelu arengukavad	Edendada riiklikke või piirkondlikke toetuskavasid põllumeestele, kes kasutavad biojäätmete ringlussevõtust saadud orgaanilisi väetisi oma mulla parandamiseks ja süsiniku sidumiseks, eelistades kõrgekvaliteedilist komposti ja digestaati
Väetisetoote määrus	Lahendada ja läbi vaadata viited loomsete kõrvalsaaduste määrusele, mis sageli takistavad biojäätmete ringlussevõtutehaste tööd kohalikul tasandil
Mitmed dokumendid	Lua ja edendada ELi-ülest kvaliteeditagamise süsteemi komposti ja digestaadi jaoks, näiteks ECN-i (<i>European Compost Network</i>) edendatava mudeli eeskujul

4 Viited

1. European Compost Network. (2022). ECN Data Report 2022: Compost and Digestate for a Circular Bioeconomy: <https://www.compostnetwork.info/wordpress/wp-content/uploads/ECN-rapport-2022.pdf>
2. Favoino, E., & Giavini, M., (2024). *Bio-waste generation in the EU: Current capture levels and future potential (2nd ed.)*. Zero Waste Europe & Bio-based Industries Consortium. <https://zerowasteurope.eu/library/bio-waste-generation-in-the-eu-current-capture-levels-and-future-potential-second-edition/>
3. Jourdan, M., & Favoino, E. (2024). *LIFE BIOBEST D3.4: Factsheets on the Analysis of Best Practices in Communication and Engagement*. https://zerowasteurope.eu/wp-content/uploads/2024/06/Jun24_240620_LIFEBIOBEST_WP3_D3.4_Factsheets-communication-engagement_publication.pdf
4. Nohales, G., & Stinavage, M. (2024). *LIFE BIOBEST D3.2: Guideline on Governance and Economic Incentives*. https://zerowasteurope.eu/wp-content/uploads/2024/06/Jun24_240626_LIFE-BIOBEST_WP3_D3.2_Guideline-governance-economic-incentives_web.pdf
5. Nohales, G., & Stinavage, M. (2024a). *LIFE BIOBEST D2.3: Assessment Matrix of Best Practices*. https://zerowasteurope.eu/wp-content/uploads/2024/12/241122_LIFEBIOBEST_WP2_D2.3_AssessmentMatrix_webpublication.pdf
6. Ricci, M., et al. (2024). *LIFE BIOBEST D3.1: Guidelines for the separate collection of bio-waste*. https://zerowasteurope.eu/wp-content/uploads/2024/06/Jun24_240618_LIFE-BIOBEST_WP3_D3.1_Guideline_Bio-waste_SeparateCollection_Submitted.pdf
7. Stinavage, M., & Nohales, G. (2024). *LIFE BIOBEST D5.2: Policy brief including the regulatory barriers*. https://zerowasteurope.eu/wp-content/uploads/2024/02/240214_LIFE-BIOBEST_WP5_D5.2_PolicyBriefBarriers_submitted_web.pdf
8. Walk, S., & Gambini, R. (2024). *LIFE BIOBEST D3.3: Guidelines for quality compost*. https://zerowasteurope.eu/wp-content/uploads/2024/06/Jun24_240618_LIFE-BIOBEST_WP3_D3.3_Guideline_QualityCompost_Submitted.pdf
9. Walk, S., (2024). *LIFE BIOBEST D5.3: Proposal for quality standards for bio-waste entering biological recycling facilities*. https://zerowasteurope.eu/wp-content/uploads/2024/12/241129_LIFEBIOBEST_WP5_D5.3_QualityProposal_webpublication.pdf



Kaasrahastanud
Euroopa Liit



Kaasrahastanud
Euroopa Liit

LIFE BIOBEST on Euroopa Liidu kaasrahastatud projekt

LIFE21-PRE-ES-LIFE BIOBEST – 101086420

www.lifebiobest.eu